

Capítol primer
LLOANÇA DEL LLOC D'ORIGEN

El meu pare era fill d'un camperol d'un poblet antiquíssim, el nom del qual procedia de l'alamànic i que, en l'època de la partició dels camps, va clavar la seva llança a la terra i va construir una granja. Després que, al cap dels segles, la nissaga que li havia donat el nom desaparegués entre el poble, un senyor feudal va convertir el nom del poblet en el seu títol i va construir un palau que ningú no sap on era, de la mateixa manera que tampoc no se sap quan va morir l'últim «noble» d'aquell llinatge. Però el poble encara existeix, ple d'ànimes i més viu que mai, alhora que amb unes quantes dotzenes de cognoms que s'han conservat inalterats ha de continuar havent-n'hi prou per als seus nombrosos i extensos llinatges. El petit cementiri que s'estén al voltant de l'església, sempre neta i emblanquinada tot i la seva antiguitat, i que mai no ha estat ampliat, té literalment com a terra els ossos descompostos d'aquelles antigues nissagues; és impossible trobar en deu peus de profunditat ni un sol granet que no hagi fet un pelegrinatge per l'organisme humà i no hagi contribuït en algun moment a remenar la resta de la terra. Però estic exagerant i m'oblido dels quatre taulons d'avet que en aquesta avinentesa també van a parar a la terra i que procedeixen igualment de vells llinatges de gegants de les verdes muntanyes dels encontorns; a més, també oblido el noble i bast teixit de lli dels sudaris que va créixer, va ser teixit i blanquejat en aquests camps, i que pertany igualment a la família d'aquells taulons d'avet i no impedeix que la terra del nostre cementiri sigui tan bellament freda i fosca com qualsevol altra. També hi creix al damunt l'herba més verda i les roses s'hi multipliquen al costat del gessamí en

un desordre i una abundància divines, de manera que no planten arbuixells damunt d'una tomba recent, sinó que han d'excavar la tomba a dins del bosc de flors, i tan sols l'enterramorts sap amb exactitud en aquest laberint on és el límit en què comença la zona on cal excavar.

El poble compta amb prou feines amb dos mil habitants, dels quals uns quants centenars tenen el mateix cognom, però només vint o trenta a tot estirar solen anomenar-se cosins, perquè els records poques vegades arriben més enllà del besavi. Arribades a la llum del dia des de l'insondable abisme dels temps, aquestes persones en gaudeixen tan bé com poden, es belluguen i defensen la seva pròpia pell per tornar a desaparèixer en la foscor, de grat o per força, quan els arriba l'hora. Si es toquen el nas amb la mà és que estan molt convençuts que han de posseir una llista ininterrompuda de trenta-dos avantpassats, i, en comptes de rastrejar la relació natural que tenen, s'esforcen tant com poden a aconseguir que la cadena no s'acabi amb ells. Així s'esdevé que són capaços d'explicar totes les llegendes imaginables i les històries més curioses de la seva regió amb la més gran exactitud, sense saber, en canvi, com és que el seu avi va prendre la seva àvia per muller. Tots creuen posseir totes les virtuts, almenys les que són autèntiques virtuts segons la seva forma de vida, i, pel que fa als pecats, el camperol té tan bons motius com el senyor per desitjar enterrar en l'oblit els dels seus pares perquè, de tant en tant i malgrat la seva supèrbia, també és tan sols un ésser humà.

Una gran extensió de camps i boscos constitueix la fortuna rica i indestructible d'aquests habitants. Aquesta riquesa s'ha conservat tota la vida força igual: tot i que de tant en tant alguna núvia se n'emporta una part, els nois joves fan nombroses incursions de fins a vuit hores de distància i procuren aconseguir una compensació suficient i també que la disposició natural i la fisonomia de la comunitat mantinguin la corresponent varietat. I perquè tot continuï creixent vivament desenvolupen un coneixement més profund i

més savi que moltes riques ciutats comercials o de patricis i que els llinatges dels prínceps europeus.

La divisió de la propietat, de totes maneres, varia una mica d'any en any i cada mig segle gairebé fins a ser irrecognoscible. Els fills dels pidolaires d'ahir són avui els rics del poble, i els descendents d'aquests darrers es mouran demà amb esforç entre la classe mitjana per acabar empobrint del tot o enfilant-se de nou.

El meu pare va morir tan aviat que jo no el vaig poder sentir parlar del seu pare, i per això no sé pràcticament res d'aquell home. L'únic cert és que aleshores va tocar a la seva família més propera la condició d'una pobresa noble. Com que no puc suposar que aquest avi desconegut fos un pòtol, considero probable que la seva fortuna es va dissipar entre una nombrosa descendència. De fet, tinc un munt de cosins llunyans que amb prou feines són capaços de distingir i que, estalviant com les formigues, tornen a estar en situació d'apoderar-se de bona part dels ben esmicolats i solcats terrenys. Sí, amb el temps, entre aquests parents uns quants vells s'han tornat a fer rics i els seus fills han tornat a empobrir.

Aleshores ja no existia aquella Suïssa que li havia semblat tan deplorable al secretari de legació Werther, i, encara que la jove llavor de les idees franceses havia quedat coberta per una colossal nevada de bitllets d'allotjament austríacs, russos i fins i tot francesos, l'Acta de Mediació* va permetre un agradable estiuet i no va impedir que el meu pare abandonés un matí les vaques que pasturava i marxés a la ciutat a aprendre un bon ofici. A partir d'aquest moment va desaparèixer per als seus convilatans, ja que després d'uns anys d'aprenentatge difícils, però ben aprofitats, el seu instint, amb un impuls cada cop més audaç, el va dur a l'estranger i, com a hàbil picapedrer, va recórrer regnes llunyans. Mentrestant, però, de la

* Constitució atorgada al poble suís per part de Napoleó Bonaparte l'any 1803.

mateixa manera que ho havia fet a tot arreu, aquella primavera de flors que cruixien suaument sorgida de la batalla de Waterloo va escampar també per tots els racons de Suïssa la llum blavosa de les seves espelmes. Fins i tot al poble natal del meu pare, els habitants del qual havien descobert igualment als anys noranta que des de temps immemorial vivien en una república, havia arribat solemnement l'honorable dama Restauració amb totes les seves capsas i caixes i s'havia instal·lat en aquell racó de món de la millor manera possible. Boscos ombrívols, muntanyes i valls amb els més agradables llocs d'esbarjo, rius d'aigües clares i peixos abundants i totes aquestes coses bones repetides en un veïnatge nombrós i animat, que fins i tot estava guarnit amb uns quants palaus habitats, afegien als senyors que hi residien una multitud d'hostes caçadors, pescadors, ballarins, cantaires, menjadors i bevedors vinguts de la ciutat. Un es movia amb més lleugeresa si deixava sàviament el mirinyac i la perruca allà on la Revolució l'havia llançada i es posava el vestit grec de l'època de l'imperi encara que hagués arribat una mica més tard a aquestes regions. Els camperols observaven amb admiració les figures divines cobertes de blanc de les seves elegants convilatanes, els seus barrets extravagants i les seves cintures encara més singulars, cenyides per sota dels braços. La magnificència del regiment aristocràtic es manifestava al màxim a la parròquia. Els capellans rurals reformats de Suïssa no eren pobres i submisos desgraciats com els seus col·legues del nord protestant. Com que totes les prebendes del país estaven reservades gairebé exclusivament als habitants de les ciutats governants, constituïen un complement als llocs d'honor laics en el sistema de govern, i els capellans, els germans dels quals utilitzaven l'espasa i la balança, participaven de la glòria i a la seva manera obraven i governaven amb fermesa en nom de tots o es lliuraven a una vida plaent i lliure de preocupacions. Molt sovint eren rics de naixement, i les parròquies rurals semblaven més aviat residències de grans senyors; també hi havia un munt

de pastors d'ànimes d'origen noble, als quals els camperols havien d'anomenar «noble pastor». El sacerdot del meu poble natal no era un d'aquests, i tampoc un home ric, però sí que, en ser originari d'una antiga família de la ciutat, reunia en la seva persona i a la seva casa tot l'orgull, l'esperit de casta i l'alegria de viure d'una urbanitat benestant. Feia una certa ostentació d'anomenar-se aristòcrata i amb una gran facilitat barrejava la seva dignitat religiosa amb alguns grollers matisos de noble militar, perquè llavors encara no se sabia res del nom ni de l'essència del modern conservadorisme de llibre. A casa seva es vivia amb una joia sorollosa, els nens de la parròquia manejava en abundància el que els oferia el camp i l'estable, els hostes se servien ells mateixos del bosc les llebres, les becades i les perdius, i, com que les batudes no eren habituals al país, convidaven amablement els camperols a vetllades de pesca que cada cop constituïen una festa, i, per tant, la parròquia mai no deixava de tenir gresca i alegria. Recorrien els contorns de la regió, feien visites en massa i en rebien d'altres, disposaven envelats i hi ballaven o s'estenien pels rierols més sorollosos i les gregues s'hi banyaven; assaltaven a corrua feta un fresc i solitari molí o navegaven en barques atapeïdes per llacs i rius, el sacerdot sempre al davant amb una escopeta a l'esquena o una enorme canya de Sant Joan a la mà.

No hi havia gaires necessitats religioses en aquests cercles; la biblioteca laica del sacerdot consistia, tal com jo encara he vist, en algunes novel·les pastorals en francès antic, els *Idyllis* de Gessner, les comèdies de Gellert i un exemplar molt llegit del *Münchhausen*. Dos o tres volums de Wieland semblaven haver estat manllevats de la ciutat i no haver estat tornats. S'hi cantaven cançons de Hölty i només els joves portaven algun exemplar de Matthisson. El mateix sacerdot, quan parlaven d'aquesta mena de coses, solia preguntar amb regularitat des de feia trenta anys: «¿Han llegit el *Messies* de Klopstock?», i quan, com era natural, li responien afirmativament, callava amb cautela. D'altra banda, els hostes no pertanyien als cer-

cles refinats que cuiden la cultura dels interessos dominants amb una elevada activitat intel·lectual i intenten refermar-los amb una noble formació, sinó a la classe benestant que es limita a gaudir del fruit dels seus esforços i a divertir-se sense trencar-s'hi gaire el cap mentre hi hagi festes populars.

Però tota aquesta esplendor ja tenia dins seu la llavor de la seva pròpia destrucció. El sacerdot tenia un fill i una filla amb unes inclinacions que els apartaven del seu entorn. Mentre que el fill, també sacerdot i decidit a seguir el seu pare en el ministeri, establia relacions molt diverses amb joves camperols, amb qui passava dies sencers estirat als camps o anava als mercats de bestiar i palpava les vaques joves amb ulls d'expert, la filla, tan sovint com podia, pensava els vestits grecs i es retirava a la cuina i al jardí, procurant que aquella inquieta companyia trobés alguna cosa adequada quan tornés de les seves excursions. Aquesta cuina tampoc no va ser el punt d'atracció més feble per als llaminers habitants de la ciutat, i el jardí gran i ben conreat demostrava un esforç continuat i un excel·lent amor per l'ordre.

El fill va acabar les seves activitats casant-se amb una acabalada i vigorosa camperola, se'n va anar a viure a casa seva i cada sis dies feiners es cuidava de les seves terres i el seu bestiar. A l'expectativa del seu elevat càrrec s'exercitava com a sembrador escampant la llavor divina en grapats ben calculats i arrencant el mal en forma de veritable mala herba. El pànic i la ràbia van ser considerables a la parròquia, sobretot tenint en compte que la jove camperola algun dia s'hi traslladaria i hi governaria com a mestressa de casa, ella que no sabia estirar-se damunt l'herba amb la gràcia adequada ni rostir i portar a taula una llebre tal com corresponia al seu rang. Per això era el desig general que la filla, que de mica en mica havia arribat a l'edat de merèixer, atragués a la casa un jove sacerdot fidel a la seva condició o que pogués ser durant molt de temps la força que la mantingués dempeus. Però també aquestes esperances van fracassar.